

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan talousvettä koskevia terveydensuojelulain säännöksiä muutettavaksi siten, että ne vastaisivat ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laatua koskevaa neuvoston direktiiviä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Vuoden 1995 alusta voimaan tulleella terveydensuojelulailla (763/1994) kumottiin vuonna 1965 annettu terveydenhoitolaki (469/1965). Terveydensuojelulaissa määriteltiin muun muassa talousvesi, vedenottamo ja vesilaitos, joita terveydenhoitolaissa ei ollut määritelty. Terveydensuojelulakiin sisällytettiin aikaisemmin terveydenhoitolaissa ollut valtuus sosiaali- ja terveysministeriölle antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä muun muassa talousveden laatuvaatimuksiin ja valvontatutkimuksiin liittyvistä yksityiskohdista.

Yleisistä vaatimuksista talousveden laadulle ja sen valvonnalle Euroopan yhteisön alueella säädettiin ensimmäisen kerran ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetulla neuvoston direktiivillä 80/778/EY, jäljempänä *juomavesidirektiivi*. Direktiivi pantiin Suomessa täytäntöön Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetulla sosiaali- ja terveysministeriön

päätöksellä (74/1994). Juomavesidirektiivi oli laadittu silloisten, keski- ja eteläeurooppalaisten jäsenmaiden tarpeita ja olosuhteita vastaavaksi, joten se on soveltunut Suomen olosuhteisiin huonosti.

Juomavesidirektiiviä kritisoitiin eräissä jäsenmaissa ja varsinkin Euroopan vesilaitosjärjestössä alusta alkaen. Maailman terveysjärjestö julkaisi uudet juomaveden laatuohjeet vuonna 1993, mikä vauhditti juomavesidirektiivin uudistamista. Euroopan komissio antoi ehdotuksensa uudeksi juomavesidirektiiviksi 4 päivänä tammikuuta 1995. Ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annettu neuvoston direktiivi 98/83/EY, jäljempänä *uusi juomavesidirektiivi*, tuli voimaan 25 päivänä joulukuuta 1998. Pohjoismaiset olosuhteet ja läheisyysperiaate otettiin huomioon uuden juomavesidirektiivin valmistelussa, minkä vuoksi Suomessa ei ole vaikeuksia panna täytäntöön uutta juomavesidirektiiviä.

Uusi juomavesidirektiivi sisältää eräitä säännöksiä, joista tulisi kansallisesti säätää lain tasolla. Juomavesidirektiivistä poiketen uusi juomavesidirektiivi kattaa myös pulloissa tai säiliöissä myytäväksi tarkoitetun juo-

maveden. Sen sijaan Suomessa kaupanpitoa varten pakattava talousvesi on kuulunut terveydensuojelulain talousvettä koskevien säännösten piiriin.

Talousvesiä koskevien terveydensuojelulain säännösten ja uuden juomavesidirektiivin välillä ei ole merkittäviä asiallisia eroavuuksia. Kuitenkin direktiivin artikkelit talousveden määritelmästä, laadusta ja laatuvaatimuksista poikkeamisesta edellyttävät terveydensuojelulain muuttamista direktiivin kanssa yhdenmukaisiksi. Periaatteelliselta sisällöltään edellä tarkoitettut direktiivin säännökset vastaavat Suomen voimassa olevia säännöksiä.

2. Ehdotetut muutokset

Terveydensuojelulain 16 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että talousveden määritelmä muutettaisiin vastaamaan uuden juomavesidirektiivin 2 artiklan 1 kohdan määritelmää ihmisten käyttöön tarkoitusta vedestä. Talousvedellä tarkoitettaisiin ensinnäkin vettä, jota käytetään juomavetenä, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin. Veden toimittamistavalla ei olisi merkitystä, vaan talousvettä voisi olla vesijohtoverkossa, tankeissa, pulloissa tai säiliöissä toimitettu vesi. Talousvedellä tarkoitettaisiin lisäksi vettä, jota käytetään elintarvikkealan yrityksessä ihmisten käyttöön tarkoitettujen tuotteiden tai aineiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen.

Määritelmän mukaan lakia ei kuitenkaan sovellettaisi luonnon kivennäisveteen eikä lääkinnälliseen veteen. Niistä säädetään muussa lainsäädännössä erikseen. Ehdotus perustuu uuden juomavesidirektiivin 3 artiklan 1 kohdan soveltamisalan rajaukseen, jonka mukaan juomavesidirektiivin soveltamisalan ulkopuolella ovat luontaisten kivennäisvesien hyödyntämistä ja markkinoille saattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetussa neuvoston direktiivissä 80/777/ETY ja lääkevalmisteita koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annetussa neuvoston direktiivissä 65/65/ETY tarkoitettut vedet.

Pykälään lisättäväksi ehdotetussa 2 momentissa rajattaisiin talousveden määritelmää siten, että talousvedeksi ei luettaisi yksinomaan peseytymiseen, pyykinpesuun, sii-

voukseen tai saniteettitarkoituksiin taikka muuhun vastaavaan tarkoitukseen käytettävää vettä. Ehdotus mahdollistaisi esimerkiksi järviveden käytön leirintäalueiden suihku- ja saunavesinä.

Lain 16 §:n 3 momentin määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että talousvettä toimittavalla laitoksella tarkoitettaisiin laitosta, joka toimittaa vesijohtovettä tai pulloissa tai säiliöissä myytävää vettä talousvetenä käytettäväksi. Uuden juomavesidirektiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaiset harkinnanvaraiset vapautukset direktiivin soveltamisalasta eli direktiivin mukaisten talousveden laatuvaatimuksia ja valvontatutkimuksia edellyttävät laitoksen kokorajat määriteltäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa. Voimassa olevassa laissa oleva vesilaitoksen määritelmä ehdotetaan poistettavaksi terveydensuojelulaista. Maa- ja metsätalousministeriössä on parhaillaan valmisteilla hallituksen esitys yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain (982/1977) muuttamisesta. Vesilaitos on tarkoitus määritellä mainitussa laissa. Koska 16 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, nykyinen 2 momentti ja muutettavaksi ehdotettu 3 momentti siirtyisivät 3 ja 4 momentiksi.

Lain 17 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi 16 §:n määritelmiä vastaavaksi siten, että vesilaitoksen sijasta käytettäisiin ilmaisua "talousvettä toimittava laitos".

Lain 17 §:n 3 momentin mukainen lääninhallitukselle annettu valtuus myöntää määräaikaista poikkeuksia laatuvaatimusten täyttämistä säilytettäisiin edelleen. Poikkeuksen myöntämisen perusteet ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin, jolloin poikkeus laatuvaatimuksista voitaisiin myöntää, jos talousveden toimittamista ei voida hoitaa kyseisellä alueella millään muulla kohtuulliseksi katsottavalla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu vaaraa ihmisten terveydelle. Vastaavat poikkeusperusteet ovat uuden juomavesidirektiivin 9 artiklan 1 kohdassa.

Lain 18 §:n 1 ja 2 momenttia ehdotetaan muutettaviksi teknisesti vastaamaan 16 §:ssä ehdotettua määritelmää talousvettä toimittavasta laitoksesta. Vastaavaa teknistä muutosta ehdotetaan 20 §:n 1 momenttiin. Momentteihin ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia.

Lain 21 §:n 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä.

Ehdotettu 21 §:n 2 momentti vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevan 21 §:n 1 momenttia. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksenantovaltuuden osalta. Voimassa olevassa laissa sosiaali- ja terveysministeriön valtuus antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä sisältää myös talousveden johtamis- ja käsittelylaitteiden materiaalit. Ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin joutuvat rakennusalan tuotteet kuuluvat rakennusalan tuotteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 89/106/ETY soveltamisalaan, ja näiden tuotteiden hyväksyttävyyttä koskevan yhtenäisen eurooppalaisen järjestelmän valmistelu on käynnistetty komissiossa. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksenantovaltuus ehdotetaankin rajattavaksi koskemaan ainoastaan talousveden johtamis- ja käsittelylaitteiden materiaalien terveydellisiä ominaisuuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi 21 §:n 3 momentin mukaan säätää pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Näin mahdollistettaisiin uuden juomavesidirektiivin 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen vapautusten antaminen pienten, alle 50 henkilön tarpeeseen tai alle 10 kuutiometriä päivässä tuottavien vesilähteiden laatuvaatimuksiin sekä valvontatutkimuksiin. Näihin voitaisiin soveltaa yksinkertaistettuja menettelyjä, joista säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia eikä ympäristövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkатыönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Esityksen valmistelun yhteydessä on kuultu maa- ja metsätalousministeriötä, ympäristöministeriötä, oikeusministeriötä ja Vesi- ja viemärilaitosyhdistystä.

5. Tarkemmat säännökset

Esityksen valmistelun yhteydessä on samanaikaisesti virkатыönä valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asetusta talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista, jolla pantaisiin täytäntöön uusi juomavesidirektiivi muilta kuin edellä selostetuilta osin. Sekä terveydensuojelulain muutos että edellä tarkoitettu asetus ovat tarkoitetut tulemaan voimaan samanaikaisesti.

Asetusehdotuksesta on pyydetty lausunnot 26 eri taholta. Lausunnon ovat antaneet muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö, ympäristöministeriö, lääninhallitukset, Elintarvikevirasto, Kansanterveyslaitos, Suomen kuntaliitto, Vesi- ja viemärilaitosyhdistys, Kunnallinen ympäristö- ja terveysyhdistys sekä eräät valvontatutkimuslaboratoriot.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun terveydensuojelulain (763/1994) 16 §:n 1 ja 3 momentti, 17 §:n otsikko, 2 ja 3 momentti, 18 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti, 20 §:n 1 momentti ja 21 §, sellaisina kuin niistä ovat 17 §:n 3 momentti laissa 777/1996 ja 21 § laissa 1200/1999, sekä

lisätään 16 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja muutettu 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

16 §

Määritelmät

Talousvedellä tarkoitetaan luonnon kivennäisvettä ja lääkinnällisiin tarkoituksiin käytettävää vettä lukuun ottamatta:

1) kaikkea vettä, joka on tarkoitettu juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin riippumatta siitä, toimitetaanko vesi jakeluverkon kautta, tankeissa, pullossa tai säiliöissä; sekä

2) kaikkea vettä, jota elintarvikealan yrityksessä käytetään elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen.

Talousvetenä ei kuitenkaan pidetä vettä, jota käytetään yksinomaan peseytymiseen, pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen

Talousvettä toimittavalla laitoksella tarkoitetaan laitosta, joka toimittaa vesijohtovettä tai pulloissa tai säiliöissä myytävää vettä talousvetenä käytettäväksi.

17 §

Yleiset vaatimukset ja niistä poikkeaminen

Vedenottamo sekä talousvettä toimittava laitos on suunniteltava, sijoitettava ja rakennettava sekä sitä hoidettava siten, että talousvesi täyttää 1 momentissa säädetty vaatimukset. Vedenottamon suoja-alueista säädetään erikseen.

Lääninhallitus voi hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 21 §:n nojalla säädettyistä laatuvaatimusten täyttämisestä. Poikkeus voidaan myöntää, jos talousveden toimittamista ei voida hoitaa kyseisellä alueella millään muulla kohtuulliseksi katsotta-

valla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu vaaraa ihmisten terveydelle.

18 §

Ilmoitus talousvettä toimittavasta laitoksesta

Talousvettä toimittavan laitoksen vedenotopaikasta, veden laadusta ja käsittelytavasta on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle viimeistään kolme kuukautta ennen veden laadun kannalta olennaisiin toimiin ryhtymistä.

Ilmoitus on tehtävä myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka veden laadussa tai jake- lussa tapahtuu käytettävän veden laadun kannalta olennaisia muutoksia.

20 §

Talousveden valvonta, veden käyttöä koskevat määräykset ja veden välityksellä leviävän taudin ehkäiseminen

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on säännöllisesti valvottava talousvettä toimittavan laitoksen jakaman veden laatua sekä tankeissa, pulloissa tai säiliöissä myytäväksi tarkoitettua talousveden laatua.

21 §

Talousvettä koskevat asetukset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin 17 §:n 3 momentissa tarkoitettujen poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin talousveden laatuvaati-

muksista, desinfioimisesta, käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista, johtamis- ja käsitteilylaitteiden materiaalien terveydellisistä ominaisuuksista sekä muista veden laatuun vaikuttavista seikoista samoin kuin talousveden säännöllisestä valvonnasta ja tarvittavista tutkimuksista. Talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään kemikaalilaissa (744/1989).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan lisäksi tarkemmin säätää pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2000.

Helsingissä 31 päivänä maaliskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Eva Biaudet*

Laki

terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun terveydensuojelulain (763/1994) 16 §:n 1 ja 3 momentti, 17 §:n otsikko, 2 ja 3 momentti, 18 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti, 20 §:n 1 momentti ja 21 §, sellaisina kuin niistä ovat 17 §:n 3 momentti laissa 777/1996 ja 21 § laissa 1200/1999, sekä

lisätään 16 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja muutettu 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

Määritelmät

Talousvedellä tarkoitetaan juomavettä sekä elintarvikkeiden tuotantoon, valmistuksen, jalostuksen, säilyttämisen tai kaupanpidon yhteydessä käytettävää vettä.

16 §

Määritelmät

Talousvedellä tarkoitetaan luonnon kivennäisvettä ja lääkinnällisiin tarkoituksiin käytettävää vettä lukuun ottamatta:

1) kaikkea vettä, joka on tarkoitettu juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin riippumatta siitä, toimitetaanko vesi jakeluverkon kautta, tankeissa, pullossa tai säiliöissä; sekä

2) kaikkea vettä, jota elintarvikealan yrityksessä käytetään elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen.

Talousvetenä ei kuitenkaan pidetä vettä, jota käytetään yksinomaan peseytymiseen, pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen

Vesilaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka toimittaa vesijohtovettä talousvetenä käytettäväksi enemmän kuin kymmenen asuinhuoneiston käyttöön, tai vastaavan määrän talousvettä toimittavaa muuta laitosta. Vesilaitos käsittää vedenottamot, vedenkäsittelylaitokset sekä jakeluverkon siihen liittyvine säiliöineen ja laitteineen.

Talousvettä toimittavalla laitoksella tarkoitetaan laitosta, joka toimittaa vesijohtovettä tai pulloissa tai säiliöissä myytävää vettä talousvetenä käytettäväksi.

17 §

Yleiset vaatimukset

Vedenottamo sekä vesilaitos on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja hoidettava

17 §

Yleiset vaatimukset ja niistä poikkeaminen

Vedenottamo sekä talousvettä toimittava laitos on suunniteltava, sijoitettava ja raken-

Voimassa oleva laki

siten, että talousvesi täyttää 1 momentin mukaiset vaatimukset. Vedenottamon suoja-alueista säädetään erikseen.

Lääninhallitus voi hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 1 momentin mukaisten laatuvaatimusten täyttämistä asianomaisen ministeriön määräämien perusteiden mukaisesti. Kunnan terveydensuojeluviranomainen antaa lausunnon hakemuksesta.

18 §

Vesilaitosilmoitus

Vesilaitoksen sekä pakattuna myytävää talousvettä toimittavan laitoksen vedenottopaikasta, veden ladusta ja käsittelytavasta on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle kolme kuukautta ennen veden laadun kannalta olennaisiin toimiin ryhtymistä.

Ilmoitus on tehtävä myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelylaitosta olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka vesilaitoksen käytössä tapahtuu veden laadun kannalta olennaisia muutoksia.

20 §

Talousveden valvonta, veden käyttöä koskevat määräykset ja veden välityksellä leviävän taudin ehkäiseminen

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on säännöllisesti valvottava vesilaitoksen toimitaman veden laatua sekä kaupanpitoa varten pakattavan talousveden laatua.

21 §

*Talousvettä koskevat asetukset**Ehdotus*

nettava sekä sitä hoidettava siten, että talousvesi täyttää 1 momentissa säädettyt vaatimukset. Vedenottamon suoja-alueista säädetään erikseen.

Lääninhallitus voi hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 21 §:n nojalla säädetystä laatuvaatimusten täyttämistä. Poikkeus voidaan myöntää, jos talousveden toimittamista ei voida hoitaa kyseisellä alueella millään muulla kohtuulliseksi katsottavalla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu vaaraa ihmisten terveydelle.

18 §

Ilmoitus talousvettä toimittavasta laitoksesta

Talousvettä toimittavan laitoksen vedenotopaikasta, veden ladusta ja käsittelytavasta on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle viimeistään kolme kuukautta ennen veden laadun kannalta olennaisiin toimiin ryhtymistä.

Ilmoitus on tehtävä myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä olennaisesti laajennetaan tai muutetaan taikka veden laadussa tai jakelussa tapahtuu käytettävän veden laadun kannalta olennaisia muutoksia.

20 §

Talousveden valvonta, veden käyttöä koskevat määräykset ja veden välityksellä leviävän taudin ehkäiseminen

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on säännöllisesti valvottava talousvettä toimittavan laitoksen jakaman veden laatua sekä tankeissa, pulloissa tai säiliöissä myytäväksi tarkoitettua talousveden laatua.

21 §

Talousvettä koskevat asetukset

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella säädetään tarkemmin 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä.

Voimassa oleva laki

Sosiaali- ja terveysministeriö säätää tarvittaessa asetuksella talousveden laatuvaatimuksista, desinfioimisesta, käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista, johtamis- ja käsittelylaitteiden materiaaleista sekä muista veden laatuun vaikuttavista seikoista samoin kuin talousveden säännöllisestä valvonnasta ja tarvittavista tutkimuksista. Talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään kemikaalilaissa (744/1989).

Sosiaali- ja terveysministeriö säätää asetuksella niistä perusteista, joilla vesilaitokselle voidaan myöntää 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu poikkeus laatuvaatimusten täyttämisestä.

Ehdotus

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin talousveden laatuvaatimuksista, desinfioimisesta, käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista, johtamis- ja käsittelylaitteiden materiaalien terveydellisistä ominaisuuksista sekä muista veden laatuun vaikuttavista seikoista samoin kuin talousveden säännöllisestä valvonnasta ja tarvittavista tutkimuksista. Talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään kemikaalilaissa (744/1989).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan lisäksi tarkemmin säätää pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2000. _____